

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«İdjtihad» Constantinople

Téléph : St. 865

xxvième ANNÉE

1 Juillet 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca
İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 324

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye
için: 2 1,2, Âlâ kâğıdlısı
5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi altıncı sene

1 Temmuz 1931

değildir. Bulgaristan ile Yougoslavia arasında ihtilaflar da'ima tehdidkârdır.

Diğer bir çok hıfak sebepleri Avrupa sulhunu tehdid etmektedir. Büyük bir gazete bunlar meyanında şunları zikr etmiştir:

Kendisine az pay çıkarılmış olduğundan dolayı şikâyet eden İtalia'nın inkisari, parçalanmış Macaristanın ve Bulgaristanın gizlenemeyen gadabaları, Lithuanianın Polognia ya, yine L.thuania'nın Russia ya karşı vaz'ıyyeti Almanya'nın, Dantzig koridorlarına 'a'id, istihkak da'vası, 7,090 kilometrelik yeni hududlardan her gün husule gelebilecek diğer bin dürlü hadise ile karışan bu istihkak da'vaları Avrupa gerginliğinin azalmasını ve i'tilafını teshil edecek şeyler değildir. Bununla beraber bu sukûn ve i'tilaf mevcud olmaksızın, Cem'ıyyeti Ekvam in tevessutile bile Avrupa sulhunun muhafazasını tesavvur etmek güçtür.»

Cem'ıyyeti Ekvam in te'siri altında büyük avrupa devletleri birleşmeye çalışmak için da'imî cehdler sarf ediyorlar. Genëve de toplanan Devlet recullerinin cümlesi, her taraftan tehdid eden tehlikelere karşı ittihad etmek lüzumunu nihayet anlamazlarsa Zekânın te'min ettiği çarelerden nâ ümid olmak icab eder.

Russianın vaz'ıyyeti

Bolşevik inkılabının, bu vasi' impratorluğu içine batırdığı sefâlet üzerinde ısrar etmek faydasızdır. Munhasıran tedhiş ile paydar olan zabita hükûmeti bütün vatandaşlara hayatı pek çetin kılmaktadır. Hususî sanayi' yerine sıkı bir etatisme [ya'nî bütün teşebbüsleri devletin bel' etmesi sistemi] ka'im oldu, ve yagma ve katli'amın 'akibeti olan iktisadî bühranı vahimleştirmektedir. Rus hazinesinin za'if menabi'i, dinî şekilde i'tikadi siyasileri Avrupa ve hattâ bütün dünya sulhu için pek tehlikeli ola bilecek olan mute'assiblar kumandası altında bir ordu vücude getirmeye tahsis olunuyor.

[Bir Tarih Felsefesinin 'ilmi esasları]

İSTİKBALDE DİN YOKLUĞU [1]

L'Irreligion de l'avenir

YAZAN : J. M. GUYAU

Dinî tenkid ustadlarından olan E. Renan, Saint-Beuve e şu satırları yazıyordu :

« Hayir, şübkesiz, eski şecere [Tronc] den, kemale ermemiş bir ruhu ayırmak istemedim.» Biz dahi E. Renan gibi, ba'zı ağaçları silkeledikleri ve bütün bir perişan recolte yi yere atdıkları vakit her şeyi yapmış olduklarına ka'il olanlardan değ.liz; henüz ham ba'zı meyveleri, gelişi güzel düşürmemeli ise, bunları dal üzerinde kemale erdirmeye çalışıla bilir. Bizim dimağımız güneşin istihale etmiş hararetinden yapılmıştır; bu harareti neşr etmek ve tekrar güneş şu'a'ı olmak mevzu'î bahsdir. Bu hırs pek tatlıdır; bir güneş şu'a'ının ne kadar az bir şey olduğu ve nâ mütenâhi fazada ne kadar güneş şu'a'ının zayı' olduğu düşünülürse bir güneş şu'a'ı olmak hırsının hiç bir mubalagahı, aykırı bir ciheti yoktur; bununla beraber fazada dolaşan bu şu'a'ların, nisbeten pek küçük bir mikdarı arzı ve insanı vücuda getirmek için kifayet etti.

Ekseriya civarında, kara sakallı, ara sıra sirri bir şimşegin geçdiği sert ve keskin nazarlı misyonere rast gelirim. Dünyanın dört bucağıle bir muhaberesi var gibi görünür; muhakkak çok çalışır ve tam benim yıkmaya çalıştığım şeyi yapmak için çalışır. Muhtelif istikametlerde bizim cehdlerimiz yekdiğerlerini izar ederler mi? Niçin? Niçin kardaş ve her ikimiz insanı bir işde pek vezi' iş arkadaşları olmayalım? İbtida'î kavmleri khristiyanlık 'akidelerine sokmak, daha yüksek bir medenilik mertebesine vasil olmuş olanları da mevzu' ve nassı [Dogmatique] imandan kurtarmak, bunlar birbirlerini nefy etmekden uzak ve birbirlerini itmam eden iki işdir.

« Missionnaire » ler ve hür endiş [Libre-penseur] ler muhtelif arazide muhtelif ağac

[1] Baş tarafları 310, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 322 ve 323 numaralı nushalarımızda.

yetişdirirler; fakat, esasî tibarile onlar da bunlar da hayatın inkita'sız veludiyetine çalışırlar.

Derler ki Constance da kendisini diri diri yakmak için hazırlanmış odun yığını üzerinde bulunduğu sırada, halk arasında, bu odunları tutuşturmak için, kulübesinin damındaki saman saplarını getiren bir köylüyü görünce Jean Huss, son derece yüksek bir surur tebessümile tebesüm etmiştir : **Sancta simplicitas** = mu-kaddes safiyyet! Şehid, bu köylüde bir samimilik kardaşı buluyordu. Kendisini hakikaten hasbî bir samimilik huzurunda his etmek sa'adetinde mazhar bulunuyordu. Biz artık Jean Huss lerin, Bruno ların, Servet lerin, Saint Justin lerin, yahud Socrate ların zamanında degiliz; batıl nazarile gördüğümüz şey hakkında bile musa'afekâr ve mahabbetkâr davranmamız için bu, diğer bir sebebdir; el verir ki bu batıl [Erreur] samimî olsun. [1]

Din 'aleydarı olan bir ta'assub vardır ki hemen hemen dinlerin ta'assubu kadar tehlike-lidir. Herkes bilir ki Erasme, insaniyeti bir ata binmiş ve hareketde gâh sağa gâh sola dönen serhoş bir adamla bir tutardı. Ekseriya dinin hasmları, muhaliflerini istihfaf etmek hatasına düşdüler. bu hataların en kötüsüdür. Beşerî i'tikâdlarda bir kuvve'i elastikiyye vardır ki mukavemeti, gördüğü tazyik nisbetinde artar. Eski zamanlarda, bir medine [Cité], bir belâyi âsümânîye bir musibete uğradığı zaman belde eşrafının, medine re'isinin ilk işi halkın du'aya çıkmalarını, muctemi'en munacatda bulunmalarını emr etmek di; Sâri hastalıklara ve diğer âfetlere karşı mucadelenin 'amelî vasıtaları ma'lum olduğu bu gün [başka türlü hareket olunuyor] Choleranın mevcut olduğu, Marseilles de, 1885 de, belediyye meclisinin, hemen hemen münhasıren, mekteplerde dinî levhaları, dinî

tesaviri kaldırmakla meşğul olduğu görüldü : bu bir 'aksi khurafa[Contre superstition]tesmiye oluna bilen hareketin güzel bir misalidir. [1]

ŞİİR

ÇÖLÜN AŞKI

Geniş çöl, geniş gökler, sonsuz kum yığınları..
Burda güneş toprağa her yerden daha yakın.
Uzaktan seçiliyor süslü kervan izleri,
Uzakta emekliyor develer akın akın ..

Çöle diz vuran güneş kumlara gömülürken,
Ufukta gülümseyen vahaya vardı kervan.
İnce bir Ceylan sesi karaulıkta ölürken,
Hıçkıran bir menba'ı hicranla sardı kervan.

Kervanda bir güneş var Rappın nurundan güzel !
Onunçün saldırmıyor vahaya ıssız gece.
Çölün eşsiz dilberi, çölün her şeyi « Ezel » ...
Güneş baş kaldırmıyor o izin vermeyince .

Ona aslanlar âşık, esir ona ceylanlar,
Ufuklar, kehkeşanlar, Seraplar bendesidir.
O tebessüm etti mi kudurur heyecanlar,
Ruhları şahlandıran yalnız onun sesidir.

« Ezel » : uçsuz, bucaksız çölün sessiz afeti,
Âteşli enginlerin nurdan cehennemidir .
El sürülmez tenine kıvılcımlıdır eti,
Gözlere görünmeden kalplerin hemdemidir.

Çöle diz vuran güneş kumlara gömülürken,
Yaygın kum tepeleri uyandı yavaş yavaş .
Aci bir baykuş sesi karanlıkta ölürken,
Kalmadı şen vahada yükselen canlı bir baş...

[1] Samimilik sensin benim dinim yahud ilhadım,
Ey her dinde dinlileri dindaş yapan heyecan;
Buzlar ihlâs ateşile erir olur bir 'umman :
Can dostumdur ihlâs ile bana düşman olan can.